

nr. 5 OKTOBER 2024 90. ÅRGANG

ORGANIST

bladet

NKS2024

STOR REPORTAGE FRA KONCERTER OG SEMINARER

NEKROLOG

HELGE GRAMSTRUP

FORSKNING

STATUS FRA DKDM

DOKS

DANSK ORGANIST OG KANTOR SAMFUND

Store Kannikestræde 8 – DK-1169 København K
Tlf. 33 79 16 85 (tr. 10-13)
doks@doks.dk - www.doks.dk
Sekretariatsleder: **Bjørn Arberg**
Mobil 21 47 04 30 (træffes ikke fredag)
Administrativ medarbejder:
Stine Fredsted Bergqvist

Bestyrelse **DOKS**

Karin Schmidt Andersen formand
Hendriksholm Kirke, København
Store Kannikestræde 8 – DK-1169 København K
ksa@doks.dk
Tlf. 21 28 00 72

Poul Skjølstrup Larsen næstformand
Gørslev og Vollerlev Kirker
skjoelstrup@doks.dk
Tlf. 40 68 21 44

Anders Gaden kasserer
Helligåndskirken, Aarhus
anders@helligandskirken.dk
Tlf. 51 35 63 88

Bente Hogrefe Nielsen
Sjællands Kirkemusikskole
bente.hogrefe@mail.dk
Tlf. 29 67 13 01 - 46 96 46 92

Peter Bjerregaard
Godthaabskirken, København
pb@godthaabskirken.dk
Tlf. 26 36 87 61

Christina Beltøft
Nørre Tranders Kirke, Aalborg
beltoftchristina@gmail.com
Tlf. 98 14 91 73 - 61 71 91 73

Susanne Krog Thesbjerg
Sankt Hans Kirke, Odense
susannethesbjerg@hotmail.com
Tlf. 26 82 80 14

Akademikernes A-kasse

Vester Farimagsgade 13 - 1606 København V
Tlf. 33 95 03 95 - www.aka.dk

Organistbladet **DOKS**

Mikael Garnæs ansvarshavende redaktør
organistbladet@doks.dk - Tlf. 41 26 63 31

Annoncer sendes til annoncer@doks.dk
Annoncepriser: Kontakt redaktør
eller se mere på www.doks.dk
Deadline for redaktionelt stof til
næste nummer: 5. november
Deadline for annonce-materiale: 5. november

Grafisk arbejde: spotON og RiisGraphics
Tryk: Litotryk A/S
Forsidegrafik: Helle Riis
Reportagefotos: Filip Esmarch, Per Rasmussen,
Mikael Garnæs, Hans Henrik Gramstrup Larsen

INDHOLD

4-15

NKS-REPORTAGE
KONCERTER,
SEMINARER
OG FESTHØJMESSE
NKS2024

16-17

REGISTERTAVLEN

19

NEKROLOG
HELGE GRAMSTRUP

20

MUSIK TIL GUDSTJENESTEN
22. SØNDAG EFTER TRINITATIS
2. TEKSTRÆKKE

21

ANMELDELSE:
VELFUNDERENDE 36 SALMER,
MEN IKKE NYSKABENDE

22

FORSKNING PÅ DKDM

23

KALENDER

24

DOKS'EN UD AF BOKSEN
KOMPONISTER FRA MUSIK-
HISTORIENS GLEMMEBOG

DET KASTER RINGE AF SIG

Karin Schmidt Andersen, formand for DOKS og afgående præsident for Nordisk Kirkemusikråd, fortæller om NKS2024

Efter tre års forberedelser løb Nordisk Kirkemusiksymposium af stablen i København i sidste uge. Hvad er du allergladest for ved det nyligt overståede symposium?

Det er svært at sige, for jeg oplevede symposiet som ét stort højdepunkt, lige fra det første brag i åbningskoncerten til festhøjmessen i Vor Frue Kirke, hvor salmesangen fik taget til løfte sig. Men alle de nordiske lande bidrog med det bedste de havde og fik alt til at spille på et meget højt niveau. Der var ikke noget, der faldt igennem. Jeg er også utroligt glad for de kolleger, især her i byen, der kastede kræfter ind i den sideløbende Nordisk Kirkemusikfestival, så der også blev slået et slag for kirkemusikken i den brede offentlighed.

For styregruppen bag symposiet og dig selv har det været en kæmpe arbejdsindsats gennem tre år, hvordan har det været?

Det har været en utroligt dejlig opgave, som fra starten har været defineret, for jeg har selv været til mange tidligere symposier og havde en fornemmelse af, hvad der virkede og hvad der ikke gjorde. Vi videreførte konceptet fra de forrige symposier, at hvert land bidrager med en kor- og en orgelkoncert. Værtsnationen står for en åbnings- og en national koncert. De fandt sted i henholdsvis Konservatoriets Koncertsal og Marmorkirken, og jeg synes de var yderst vellykkede.

Vi har haft et godt samarbejde med Organistforeningen, hvor vi fra starten fandt en model vi kunne bruge. Der blev nedsat en arbejdsgruppe i København, og vi har uddelegeret opgaver og samarbejdet om det der var nødvendigt. I første omgang gjaldt det om at få skabt en struktur

for projektet og få udformet en hjemmeside. Vi fik Sandra Skov Fallesen ansat som projektarbejder, og hun har været et stort aktiv, har udviklet hjemmesiden og styret logistikken. Meeting Planners har stået for booking af hoteller og reserveringer.

Så kunne vi gå i gang med indholdet og tog kontakt til samarbejdspartnere som konservatoriet, Københavns Drengekor og en række af citykirkerne. Jeg må sige, at alle har været entusiastiske og utroligt nemme at samarbejde med.

Arbejdsgruppen var et virkelig godt team, således stod Erik Hildebrandt-Nielsen for salgsudstillingen på Bethesda, Philip Schmidt-Madsen var bindeled for kontakt til konservatoriet og primusmotor i koncerten i Marmorkirken, og Poul Skjølstrup Larsen gjorde et stort arbejde med planlægning af de seks ekskursioner.

Vi kunne have haft flere koncertsteder, flere projekter og flere deltagere, men med kun tre dage til rådighed måtte vi begrænse os. Det var også derfor, at vi lukkede for tilmeldingerne, da der var omkring 630 deltagere.

Ud over koncerterne var der jo de mange seminarer?

Ja, det var et stort, men spændende arbejde. Først brainstormede vi og kom frem med uendelig mange emner, det kunne være spændende at arbejde med. Så udvalgte vi nogle hovedtemaer, som vi holdt så forskellige som muligt for at vise, hvor mange kompetencer og specialer der

Karin Schmidt Andersen gav stafetten videre til den norske forbundssekretær Thor Henning Isachsen og Nordisk Kirkemusiksymposium 2028

findes. Tanken var at vise, hvor bredt arbejdsfeltet for kirkemusikere er. Da temaerne var fastlagt, meldte vi det ud i de nordiske lande og bad dem om at finde personer med de rigtige kompetencer til panelerne. Det var et puslespil med at få medvirkende og lokaler til 27 seminarer til at gå op i en højere enhed, men jeg tror det har bidraget til interessen for symposiet. Af danske organisationer vil jeg gerne takke Korliv, Orgelklubben, Folkekirkens Arbejdsmiljørådgivning, FUV og kirkemusikskolerne, der alle bidrog med seminarindhold.

Hvad kan vi tage med os fra symposiet?

Jeg håber at den inspiration, vi fik, har sat sig spor. Selv har jeg som kirkemusiker fået mange nye impulser, og det har jeg også hørt fra andre. Det giver en stor faglig stolthed at opleve, at vi er en del af et fællesskab; at vi er så mange. Det gælder om at inspirere og uddanne nye kirkemusikere. Vi arbejder ikke i det tomme rum, det vi gør kaster ringe af sig, som breder sig ud. Det vi gør handler om liturgi, mangeartede gudstjenester, menighedens og korenes musikudfoldelse, undervisning, rummelighed og høj professionalisme.

Jeg håber også, at NKS2024 har skabt synlighed og øget respekt for kirkemusikeres faglighed og kompetencer.

NKS2024 Af Mikael Garnæs, med bidrag af Christian Devantier, Claudia Mørch,

Gitte Støvring Preussler, Lise-Lotte Kristensen, Lotte Bille, Rut Boyschau og Sven Verner Olsen

Foto: Filip Esmarch, Per Rasmussen, Mikael Garnæs, Hans Henrik Gramstrup Larsen

NKS-2024

Gospelseminar i Eliaskirkens krypt

Kor og musikere til åbningskoncerten

I dagene 19.-22. september var københavnske kirker fyldt med kirke-musikere fra de fem nordiske lande til den 23. udgave af Nordisk Kirke-musiksymposium. Over 600 deltagere var samlet for at høre musik, diskutere, få inspiration, netværke og lære hinandens skikke og traditioner at kende. Det var en kirkemusikalsk fest, som vistnok alle deltagere vil huske tilbage på med glæde.

Åbningskoncert – Konservatoriets Koncertsal

Symposiet åbnede med et værk, der fascinerede mange og provokerede andre: Morten Ladehoffs "Wheels within Wheels" for orgel og slagtøj. Komponisten, der selv var orgelsolist, havde skrevet et meget spændende værk, hvor orglet og slagtojsinstrumenterne cirkled rundt om hinanden i bløde, skiftende kurver. I begyndelsen overvældede slagtojet orgelklangen, og det ændrede

sig gradvis til det modsatte. Ladehoff formulerede det sådan, at han tilstræbte at lade orglet spille slagtøj og slagtojs-pil-lerne orgel. Var det kirkemusik? I hvert fald yderst høreværdigt, og det er vel det afgørende.

Derefter bød formanden for Nordisk Kirkemusikråd, Karin Schmidt Andersen, velkommen til symposiet og til Konservatoriets Koncertsal, hvor man nærmest fysisk fornemmer musikhistoriens nær-vær. Hun fremhævede, at de kommende dage ville være en fejring af kirkemusik-ken, både dem der kom før os, og dem der skaber ny musik til vor tid og frem-tiden. Kirkemusiksymposiet i Helsingfors i 2021 var ulykkeligvis ramt af corona-restriktioner, og der var derfor gjort alt for at vi kunne synge sammen så meget som muligt ved dette symposium. Så fulgte – som en slags modpol til Ladehoffs værk – J.P.E. Hartmanns "Festklänge" for orgel og messing-blæsere, opført af professor Sven-Ingvart

Mikkelsen og konservatoriets messing-blæserensemble dirigeret af Jesper Juhl. Det var turbo-pomp i C-dur, helt igen-nem traditionelt og festligt. Merete Kuhlmanns "Te Deum" for blandet kor, trompet og orgel var et fint eksempel på en nutidig brug af traditionen. Derefter kom aftenens største værk, Matias Vestergårds koralkantate "Lovsynger Herren", et andet bestillingsværk til lejlig-heden, hvor mangfoldige associationer til den lange kirkemusikalske arv klang med i et virtuost og fantasifuldt forløb i syv satser. Trinitatis Kantori og kamme-rensemble, tenoren Kristoffer Appel, trompetisten Justin Bland, domorganist Kristian Krogsøe og dirigent Søren Christian Vestergaard spillede og sang. Til slut var taget ved at løfte sig, da hele salen dannede symfonisk kor i morgen-sangen fra Gades "Elverskud". Efterfølgende var der reception, hvor man blandede sig, og den nordiske for-brødring kunne tage sin begyndelse.

Gospelseminar
Lars Bak og Maria Fihl

Indgangen til Christians Kirke var
markeret med NKS2024-flag

Masterclass i liturgisk orgelspil og
improvisation ved Sietze de Vries

FREDAG

Seminar: Gospel – Eliaskirken Af Rut Boyschau

Næde man op ad den stejle trappe til Eliaskirken, skulle man straks til højre og ned ad trappen til kirkens krypt. Der blev vi mødt af kaffeduft, lyde af folk som snakkede, og en stor tændt skærm med velkomstord. Stemningen var munter og forventningsfuld. En sang blev delt ud sammen med en side med oplysninger om gospelmusik på nettet.

Først fortalte gospelkorets leder, Lars Bak, om tanker bag det at lave et godt gospelkor, og efter kaffepausen supplerede præst ved Folkekirken for Internationals, Maria Fihl, med at fortælle om sognet, og om hvordan gospelkoret har skabt en menighed, som ikke var der før.

Lars, som er konservatorieuddannet klassisk kirkemusiker, fik sat ord på, hvad det krævede af faglige ressourcer og sammenhold i kirken, og hvilke udfordringer der var, med PA-anlæg, økonomi, direktion, og sangteknik. Han fortalte også om erfaringer med at finde noder og aflytte sange. Han nævnte, hvordan det var at blive efterspurgt som person og musiker og om at have et budskab: at have noget på hjerte man kan deles om. Præsten fortalte om kærligheden, som gror og handler og forandrer menigheden på Vesterbro. Der er brug for broer mellem mennesker, og gospelmusik er sådan en bro. Derfor bør der være gospel og jazz i kirken. Præsten kom ellers fra en baggrund som politisk diplomat før sin teologiske uddannelse og med klassisk musik som det ypperste klingideal.

Seminar: Nye musikgenrer i en liturgisk sammenhæng – Christians Kirke

Af Lise-Lotte Kristensen

På dette seminar bød tre nordiske musikere ind med visioner om brug af nye musikgenrer i en gudstjenestelig sammenhæng: Karin Runow (KR), organist, komponist og kirkemusikalsk konsulent i Svenska Kyrkan (SV), Thomas Torstrup (TT), pianist, organist og komponist (NO) og Mads Granum (MG), pianist, organist og komponist (DK).

Indledningsvis talte de om visioner og nye musikgenrer i gudstjenestelig sammenhæng med Erik Kolind som ordstyrer. Er det kirken der bestemmer retningen for musik i kirken, eller er det musikken der bestemmer? Alle var enige om, at det går begge veje. At man lærer musik på musikkens forudsætninger. Du kan ikke se bort fra personlige udtryk eller erfaringer. KR skriver musik med børn for øje. Hun tager elementer udefra, da dagens børn er langt fra den kirkelige musik. Internettet er med til en hurtig udvikling af musikken. Hvordan komponerer man – impulsivt? MG havde en impulsiv tilgang til nye melodier. Teksterne styrer udviklingen. I begyndelsen kan melodien være banal, men efter et stykke tid samler det sig. Intuition. Panelet så frem til ny salmebog. Der blev efterlyst mere plads til den mere rytmiske side, KR: I Sverige har man opfordret folk til at indsende nye salmer. Der kom 9.500 bidrag. Måske skal man tænke i nye baner: hver kirke, specielt i byerne, kan trække nye grupper til: rock, jazz-gudstjenester. På landet skal man være mere traditionel, da de skal rumme bredden.

Masterclass i liturgisk orgelspil og improvisation – Enghave Kirke

Af Mikael Garnæs

Den hollandske improvisationsmester Sietze de Vries havde dagen forinden arbejdet med konservatoriestuderende, og det var bl.a. resultaterne af dette arbejde, der blev præsenteret for deltagerne. Men først blev vi alle involverede som sangere, idet vi skulle synge cantus firmus i "Gør døren høj" til Sietze de Vries' orgelakkompagnement. Han fortalte på engelsk om begrebet improvisation, at det tidligere var normen. Musik er som et sprog, som børn lærer ved at tale, ikke ved at læse. På samme måde bør man ikke begynde orgelundervisning for børn med noder. Musikken skal være som et modersmål, hvorpå man kan udtrykke sig frit, ikke som en konkurrence i, hvem der kan gengive repertoireværker hurtigst og mest fejlfrit.

Pædagogisk bygger Sietze de Vries sin undervisning op i enkle niveauer, hvor man gradvis øger kompleksiteten. En studerende skulle improvisere "Gør døren høj" i tæt sats manualiter, derefter som triosats, og så i skiftende tonearter. Der blev også arbejdet med sekvenser, mellemspill, i koralforspil osv. Han har lavet et undervisningsmateriale på YouTube, hvor hvert enkelt element demonstreres. Hvor vidt dette arbejde kan føre, fik vi lige en afsluttende smagsprøve på, da han lavede en version af det koralforspil, de studerende havde arbejdet med, hvor alle stemmerne blev individualiserede og gjort talende. Helt fantastisk; det var som at opleve Bach improvisere.

NKS2024 Foto: Filip Esmarch, Per Rasmussen,

Mikael Garnæs, Hans Henrik Gramstrup Larsen

Peter Hagedorn-Rasmussen talte om
Psykisk arbejdsmiljø i folkekirken

Bjørn Ulvedalen

Seminar: **Psykisk arbejdsmiljø i folkekirken – Trinitatis Sognegård Af Christian Devantier**

En solrig efterårsformiddag blev psykosocialt arbejdsmiljø diskuteret i Trinitatis Sognegård, med fokus på dets indvirkning på de ansatte. Bjørn Arberg bød velkommen, og vi fik oplæg fra Peter Hagedorn-Rasmussen, arbejdslivsforsker fra Team Arbejdsliv, og Hans Hjerrild, rådgivningschef i FAR. Deres indsigter ramte lige ned i hjertet af både glæderne og paradokserne ved arbejdet i kirken. Som en organist humoristisk kunne have udtrykt det: "Jeg har verdens bedste job... altså når formanden eller præsten ikke ødelægger det." Dette lille paradoks understreger det centrale tema i seminaret: Hvordan et job, som mange føler er en livsmission, kan blive en kilde til frustration, når de sociale og ledelsesmæssige rammer ikke fungerer.

Undersøgelser viser, at folkekirkenes medarbejdere generelt har høj jobtilfredshed – faktisk højere end gennemsnittet på arbejdsmarkedet. Når alt spiller, oplever medarbejderne god ledelse fra menighedsrådet, en respektfuld præst og et stærkt fællesskab på tværs af opgaverne. Men der er også skyggesider: 25 % af de ansatte oplever, at det ikke er tydeligt, hvem der er den nærmeste ledelse, og næsten 15 % har følt sig mobbet inden for de seneste 12 måneder – en høj andel, især for en institution, der prædiker næstekærlighed. Både Hjerrild og Hagedorn-Rasmussen understregede vigtigheden af at gribe ind tidligt. Lad ikke konflikter ulme, og tal åbent om problemerne. Som Hagedorn-

Rasmussen sagde: "Det handler ikke om at være enige, men om at forstå hinandens perspektiver."

Der var et klart budskab fra formiddagen: Der er ingen hurtige løsninger, men med fokus på trivsel, klare ledelsesstrukturer og tidlig håndtering af konflikter kan folkekirken være et endnu bedre sted at arbejde – både for dem, der allerede har verdens bedste job, og for dem, der kunne få det.

Seminar ved **Bjørn Ulvedalen og David Scott Hamnes – Luthersk Mission**

Af Gitte Støvring Preussler

Bjørn Ulvedalen havde tre 9-10-årige elever med som, mens vi fandt vores pladser, legede med Music Mind Games. Bjørn Ulvedalen sammenlignede Music Mind Games med IKEA – der er masser af muligheder. Praxis før teorien, og børnene får en bevidsthed, som de senere vil opdage teorien bag. Legen skal være det helt centrale: rolleleg, konstruktionsleg, fantasileg, regelleg osv. skal i spil i undervisningen. Eleverne vokser ind i det kirkemusikalske liv ved også at lege i ægte situationer. Bjørn Ulvedalens nyeste pædagogiske udgivelse er "Gradus", hvor eleverne møder et bredt repertoire fra musikhistorien. David Scott Hamnes talte om gudstjenesten som en læringsarena, der kan noget i læringsøjemed, som musikskolen ikke kan: den kan være en levende kontekst og et praksisfællesskab. Ud fra Wengers teori om praksisfællesskab talte han om værdien af at gå fra en perifer deltagelse i gudstjenesten mod en central deltagelse, hvor rekrutteringen af fremtidens organisator er lykkedes.

Korkoncert Finland – Trinitatis Kirke (MG)

Cantio Laudis er et blandet kor fra Oulu i Finland med Olli Heikkilä som dirigent og Inna Vavva som orgelakkompagnator. Det var et fint sammensunget kor, rent og med afslappet klang og klar tekstudtale. De sang et vel sammensat program med nyere finsk kirkemusik, ikke uden kanter, hvor to stykker af Brahms og Mendelssohn kom som hvilepunkter for ørerne. Blandt de mest spændende stykker var Einajuhani Rautaavaaras (1928-2016) "Love never fails" over det kendte sted fra Korintherbrevet med en flot, avanceret harmonik. På den mere ørevenlige front var der et lækkert arrangement af salmen "Lågarna er många" på svensk af Såde Bartling (f. 1965). En fællessalme med musik af Sibelius afsluttede det generøse program, der høstede stort bifald.

Seminar: **Hvad gør en moderne salme levedygtig? – Reformert Kirke**

Af Sven Verner Olsen

Tre oplægsholdere fra hhv. Finland, Sverige og Danmark præsenterede nyere salmer fra de respektive lande, som har vist sig levedygtige.

Korkoncert Island - Kór Langholtskirkju

Mads Djernes talte om

"Hvad gør en moderne salme levedygtig?"

Artistic research, Wilhelm Sollie, Liv Kristin Holmberg,

Philip Schmidt-Madsen, Anne Gry Haugland

Sirkku Rintamäki, musikforsker og salme-komponist, har i sin forskning undersøgt rammerne for en salme og har udviklet begrebet "vild" salme. Hun udtrykte det sådan, at i "salmerummet" er der intet at frygte – og inklusion er vigtig i nye salmer. Hun demonstrerede tre finske salmer i engelsk oversættelse, to af dem med hendes egne melodier. Især den sidste, "Grant Us Peace", en af SRs "vild med vilje"-salmer - var meget inspirerende. Robert Bennesh, domorganist, formand for musikkommission, præsenterede tre salmer fra før 2000. Han fortalte, at Den Svenska Psalmboken skal revideres, og at der er indsendt næsten 10.000 salmer, alle i hverdagsprog. Den nuværende salmebog er fra 1986, og allerede i 90'erne kom der tillæg, samt en udvidelse i 2003. Kirken skal definere, hvad en salme er – både doktrinært og musikalsk. Mads Djernes, uddannet organist og præst, sagde, at de seneste 50 år er den mest produktive tid for danske salmer nogensinde. Han havde medbragt tre salmer fra de seneste 10 år, deriblandt "Vi finder fred i kirken", som er skrevet fra kirkegængerens perspektiv og "Du spør mig om håbet" fra 2022, som ramte ind i tiden efter den russiske invasion af

Ukraine. Den ramte også et behov for nye gudstjenestesalmer med korte vers, med omkvæd.

Seminar: Artistic research – Orgelsalen DKDM Af Mikael Garnæs

Anne Gry Haugland fra DKDM var moderator for dette seminar, hvor to nordmænd og en dansker gav et indblik i en forholdsvis ny disciplin: kunstnerisk forskning. Til forskel fra den gængse opdeling mellem videnskabelig forskning og kunstnerisk udfoldelse er kunstnerisk forskning en praktisk orienteret disciplin med et ben i begge lejre. Liv Kristin Halmberg, Oslo, forsker i kunstliturgien. Hun fortalte engageret om sine liturgiske teaterforestillinger i et kreativt samarbejde med mange forskellige fag og specialer. Hun kaldte sig selv ikke-kristen, men har en holistisk tilgang til stoffet og kilderne. Tromsø-organisten Wilhelm Sollies emne var "Arild Sandvolds orgelkunst i lyset af Karl Straube". Sandvold var i mange år den store mand i norsk kirkemusik, og Sollies ærinde var at gå bag om myten og finde ind til kunstneren og hans baggrund. Philip Schmidt-Madsen, DKDM, fortalte om sit projekt med at finde frem til klan-

gen af Rued Langgaards orgel, hvori også indgår indspilninger og masterclasses for studerende.

Der åbner sig spændende perspektiver i sådan et tværfagligt arbejde med teologer, dramatikere og billedkunstnere. En af deltagerne udtrykte det sådan, at kunstnerisk forskning bliver et felt, hvor man hopper ned fra sin egen lille tue og taler med andre.

Seminar: Morgendagens kirkemusiker – Trinitatis Sognehus Af Christian Devantier

Under en inspirerende paneldebat blev det diskuteret, om kirkemusikerfaget er på vej mod en krise eller en renæssance. Martin Gade faciliterede panelet, Kristian Krogsøe, David Scott Hamnes, Guðný Einarsdóttir, Nils-Gunnar Karlson og Pia Bengts, som hver især gav deres bud på, hvordan vi sikrer fremtiden for kirkemusikere. Emnet var, hvordan man skaber en effektiv fødekæde til kirkemusikeruddannelserne og fremtidssikrer faget. Kristian Krogsøe påpegede en ret bekymrende situation i Danmark: Arbejdsløsheden blandt kirkemusikere er ikkeeksisterende, og mange sogne har svært ved

Kristian Krogsoe

at finde kvalificeret arbejdskraft. Samtidig er orglet under pres fra klaveret, der i stigende grad får en plads i gudstjenesten. "Orglet bliver for fremmedgørende," siger præsterne, men for mange kirkemusikere er dette en ærgerlig udvikling. Guðný Einarsdóttir, som repræsenterede Island, fortalte om en spændende, men udfordrende situation, hvor blot halvdel af kirkerne i landet har en uddannet kirkemusiker ansat. Popmusikken vinder frem, og det går ud over både den klassiske fællessang og kirkekor. Nils-Gunnar Karlson fra Sverige understregede, at man i hans land simpelthen ikke uddanner nok kirkemusikere til at erstatte dem, der går på pension. Og i Finland kæmper man ifølge Pia Bengts for at få flere til at vælge kirkemusik som karriere, bl.a. ved at tilbyde uddannelser på flere sprog. Panelet var enige om, at vi skal være bedre til at rekruttere og sikre relevante uddannelsesstilbud. Det handler ikke blot om at spille orgel, men også om at integrere nye musikgenrer og tiltrække en yngre generation til faget. Som Nils-Gunnar bemærkede: "Uden musikken tysner kirken", men hvad er kirkemusik egentlig? Er det kun de traditionelle salmer, eller kan Justin Bieber og Bob Dylan også have en plads i kirkens lydlandskab? Det vigtigste budskab var dog klart: Kirkemusikere er på ingen måde en uddøende race – men der skal arbejdes hårdt for at holde faget i live og relevant.

Seminar: Firehændig orgelmusik – Trinitatis Kirke Af Lotte Bille

I 10 år har Vibeke Astner og Anne

Kirstine Mathiesen spillet sammen og givet koncerter med firehændig orgelmusik. Deres erfaringer udi den genre var absolut et seminar værd.

Som organist har man en stor del af sit arbejdsliv i sit eget selskab. Sådan må det være, men at spille sammen med andre giver en ekstra dimension til vores musikerskab. Man tvinges til i fællesskab at blive klogere på partiturer og form, klanglige og musikalske udtryk. Og al samtale udvider vores horisont, rummelighed og venskab.

Seminares to dygtige foredragsholdere og musikere præsenterede en god flok organister for otte værker, som gav et bredt og varieret indtryk af de mange muligheder for sammenspil på orgel. Der findes i dag et forholdsvis lille antal komponister, som skriver orgelværker for fire hænder og fødder, men langt det største repertoire er arrangementer. Ofte klaverarrangementer, der igen er omskrevet til orgel (noget man ofte selv må kaste sig ud i).

Vi hørte eksempler på bl.a. Mozarts "Symfoni nr. 40", Griegs "Peer Gynt suite", Saint-Saëns' "Dyrenes Karneval" og Carl Nielsen: "Orientalsk festmarch fra "Aladdin". Alle meget effektfulde på orgel.

Orgelduoen har gennem årene opfordret flere danske komponister/organister til at skrive værker til sig. Og her hørte vi eksempler af Mads Høck "En Sommerdag" og Bo Grønbech "Nu fryde sig hver kristen mand". Det var tydeligt at høre, at orglets muligheder og begrænsninger er noget komponisterne har helt under huden.

Alt i alt et dejligt inspirerende seminar. Jeg kan kun opfordre til at finde en kollega og få begyndt på samspillet.

Klokkekoncert på Helligaandskirkens klokkespil Af Rut Boyschau

Den norske klokkenist Vegar Olav Sandholt fremførte nordisk musik af blandt andre Grieg, Langberg og Lindberg og kaldte sit program for en musikalsk rejse gennem nordiske lande. Finland var repræsenteret af et tema fra "Finlandia" af Sibelius, Sverige med "Gammal Fæbodspsalm" af O. Lindberg og Island med to islandske folketoner. Tilhørerne nynnede glade med på melodierne flere gange i løbet af koncerten, som man også kunne have kaldt for hits fra de nordiske lande. Selve arrangementerne blev nøje udvalgt og afstemt med hensyn til klokkespillets omfang på fire oktaver kromatisk stemt. Man fornemmede hurtigt, at det var en mester som sad bag stokklaviaturet: med den fineste nuancerede dynamik fra blidt til kraftig, fra langsom til presto, med triller, tremolo og hurtige skalaer og arpeggios formåede solisten at vække klokkerne til live og gøre musikoplevelsen stor. Med himlen og byen som akustisk rum og oplevet siddende i kirkens grønne park. Vegar Sandholdt takkede for det begejstrede bifald med et ekstranummer, en spændende improvisation over kendte sange fra Sverige, Norge og Danmark – og jeg selv kunne sammen med andre nynne med på Benny Andersens "Om lidt er kaffen klar".

Korkoncert Island – Garnisons Kirke Af Mikael Garnæs

"In Paradisum" var overskriften på koncerten med det islandske Kór Langholts-

Guðný Einarsdóttir i Trinitatis Kirke

Irina Vavilova i Trinitatis Kirke

kirkju under ledelse af Magnus Ragnars-son. Det er et kor med en lang historie, grundlagt helt tilbage i 1953, og under skiftende dirigenter har det haft en lidt skiftende profil. I dag er det et fint blandet kor på knap 30 sangere med speciale i a cappella-musikken. De kom syngende ind i kirken og vandrede ud igen syngende til sidst. Programmet bestod af ny islandsk musik, og de smukt afbalancerede stemmer klang rigtig godt i kirkens gode akustik. Og der skrives meget god og ambitiøs islandsk kormusik i disse år. Titelnummeret "In Paradisum" var et fornemt stykke fra 2022 af Hildigunnar Runarsdóttir (f. 1964). Derudover var der satser på både islandsk og latin, herunder en række satser med tekst fra messeleddene. Jeg syntes især godt om et effektivt "Sanctus" i skiftende taktarter af dirigenten Magnus Ragnars-son (f. 1975) og et harmonisk spændende "Agnus Dei" af den nu 98-årige Jon Nordal, hvorunder altsolisten gradvist fjernede sig fra resten af koret.

Finsk og Islandsk orgelkoncert – Trinitatis kirke

Af Gitte Støvring Preussler

Irina Vavilova indledte med et varieret finsk program. Først med en fantasi "Ramus virens olivarum" af Taneli Kuusisto (1905-1988). Tonesproget gav associationer til vores egen Svend Ove Møller. "Sen Suvén

Suloisuutta" af Sulo Salonen (1899-1976), var liflig musik, der var udformet som et tema med variationer. I "Danza Sensuale" af Olli Saari (f. 1990) fornemmes den sensuelle dans i den bølgende musik. Det sidste finske stykke orgelmusik var en fantasi og koral over "Finland i sorg" af Oskar Merikanto (1868-1924), der gav associationer til en nedskreven improvisation i romantisk stil. Det ville have været dejligt, hvis der havde været flere noter til det finske program. Mit umiddelbare indtryk var, at musikken generelt manglede glæde og var en smule bagstræberisk, men udførelsen var en fornøjelse at lytte til. Mere liv var der i Guðný Einarsdóttirs islandske program: tre værker, hvoraf de to var af nulevende komponister, og alle refererer de på den ene eller anden måde til Islands natur, fuld af kontraster, stor-slået og skrøbelig. "Birthing" af Arngerður María Arnadóttir (f. 1975) var et spændende klangunivers, humørfyldt, hvilket gav mig associationer til telefoner, der ringer med forskellige ringetoner. "Flora" af Bára Grímsdóttir (f. 1960) var en uopførelse med komponisten på tilhørerpladserne. Værket indeholder fire smukke satser og beskriver på samme tid Islands farverige, lavvækstede natur og tager udgangspunkt i forskellige skriftsteder. Koncertens sidste værk var den toccata-agtige "Snertur" af Þorkell Sigurbjörnsson (1938-2013), med mange farverige kon-

traster. Der er en bagvedliggende ro i musikken, som virker opmuntrende og som pludselig er slut.

Improvisationskoncert Sietze de Vries – Garnisons Kirke

Af Mikael Garnæs

Efter den inspirerende masterclass var man ekstra spændt på at høre Sietze de Vries give improvisationskoncert, og man blev mildest talt ikke skuffet. Det var virtuost orgelspil og en mageløs kreativitet i forskellige stilarter fra ende til anden. Han lagde ud med at improvisere et salmeforspil til "Vor Gud han er så fast en borg" med cf i pedalet. Derefter sang vi salmen til hans akkompagnement, med fuldt værk i alle fire vers, og efterfølgende kom en partita i seks dele, sluttende med en fuga. Der fulgte en koralfantasi "Von Gott will ich nicht lassen" i Buxtehude-stil, hvorefter Sietze de Vries tog den fragmenteret overleverede Bach-fantasi i C-dur BWV 573 og improviserede videre over et tema fra hans Magnificat. Det var fascinerende at opleve denne musiceren på en knivsæg, hvor der ikke er noget sikkerhedsnet. Sietze de Vries har en formidabel variationsevne, overblik og proportionssans, hvor han ikke mindst altid ved, hvornår han skal slutte. Han holdt dampen oppe en fuld time, sluttende med en partita i noget henad Mendelssohn-stil over Laubs melodi til

NKS2024 Foto: Filip Esmarch, Per Rasmussen,

Mikael Garnæs, Hans Henrik Gramstrup Larsen

Sietze de Vries, orgelkoncert
i Garnisons Kirke

I Bethesda talte Anders Blomquist
om at være til stede

"Tiden skrider, dagen rinder". Den melankolsk-romantiske molstemning ville Laub nok ikke have brudt sig om, men hvor var det flot, og så fik vi lov til endnu engang at synge med på salmen, så taget loftede sig.

LØRDAG

Seminar: **Din Ljusa skugga – Kristkirken**

Af Lise-Lotte Kristensen

Dansemessen «Din Ljusa Skugga» er komponeret i norsk folketone. Initiativet til messen kom fra "riksspelman" Maria Hulthén Birkeland, der er violinist og komponist. Hun har arbejdet sammen med tre "dansledare i Heliga danser": Hans Kvarnström og Cecilia Hardestam, hhv. præst og diakon i Karlstads Stift, samt Maria Oldeberg Huusko, der underviser i kirkemusik ved Svenska kyrkans läroanstalt, SKUI i Uppsala. De fortalte, at 'messen bevæger sig gennem mørket mod lys'. Ideen er, at vi kan fejre gudstjeneste med hele kroppen. At vi lytter til musikken og reflekterer over hvad der sker, når folkemusikken møder tanker. Vi blev stille og roligt guidet ind i de enkelte danse. Med få og nemme bevægelser var det ikke svært at få alle med i dansen. Her var meget at tage med hjem

til inspiration i vores gudstjeneste.

Seminar: **Gudstjenestens puls – Bethesda, billedsalen** Af Sven Verner Olsen

En meget spændende formiddag med tankevækkende oplæg fra tre teologer og en kirkemusiker og gode spørgsmål fra salen.

Merete Thomassen, Norge, betonede, at den lutherske gudstjeneste er kropslig. Mennesket har altid søgt at blive genforenet med Guds vejtrækning, og det skal liturgien hjælpe os med. "Den lutherske forbandelse" er, at vi tror, vi skal forstå alt! Vi kan og skal ikke forstå alt i gudstjenesten kognitivt. Kroppen, pulsen og vejtrækningen er til stede i den lutherske liturgi. Hvorfor yoga og mindfulness, når vi har den lutherske liturgi? I salmesangen bruger vi vores vejtrækning, der opstår ét fælles, bankende hjerte, og ved nadveren bliver vi ét gennem at indtage Jesu krop.

Anders Blomquist, Sverige, sammenlignede gudstjenesten med tangodans – det handler om at føre og følge, og vi skal omfavne hinanden, skal elske, som Gud elsker os betingelsesløst. Vi skal være til stede i hvert messeled og lade det tage sin tid. Jette Bendixen Rønkilde, Danmark, nævnte Luthers ord: "Vores kære Herre selv

taler til os igennem sit Hellige ord, og vi svarer Ham med bøn og lovsang".

I gudstjenesten er vi samlet om "et erfaringsrum", hvor den treenige Gud er levende til stede – liturg og kirkemusikere skal være tjenere for dette rum. En gudstjeneste er IKKE et forståelsesrum, men skal give mening kropsligt.

Ordstyrer Charlotte Muus Mogensen sagde, at videnskabelige undersøgelser har vist, at en fælles oplevelse skaber en fælles puls hos deltagerne, en vis form for synkroni. Kirkemusikerne har et stort ansvar for, at denne synkroni kan opstå. Gudstjenesterummet er ikke en øvelsesplads. Dialog, musikalitet, timing, frase-ring og respons har afgørende betydning, da det er vigtigt at have fælles puls og vejtrækning.

Kirkemusikken skal give menigheden lyst til at deltage, og kirkemusikeren understøtter menighedens svar på Guds tiltale. Vi må ikke sætte os selv foran.

Gudstjenesten er en levende begivenhed, der foregår i tid og rum, ligesom liturgien er mere end det skrevne ritual – den er i nuet.

Seminar: **Gudstjenesten med demensramte – Bethesda, konventssalen** Af Lise-Lotte Kristensen

Hvordan kan musikken anvendes til at

Ved seminaret Gudstjenestens puls talte Charlotte Muus Mogensen om formidling

John Frandsen, Christian Præstholm, Rasmus Nøjgaard, Maria Löfberg og Esben Tange talte om ny kompositionsmusik i gudstjenesten

Formand for Nordisk Selskab for Campanologi og Klokkespil Vegar Sandholdt

skabe en mere inkluderende og demensvenlig kirke?

Hugo Jensen (HJ), organist og musikterapeut, og Jeppe Carsce Nissen (JN), der er præst, har arbejdet sammen siden 2014. De har udviklet konceptet "nærværs-gudstjenester" og sammen underviser i at lave demensvenlig kirke. Jesper Carsce Nissen har udarbejdet den første kompetenceprofil for præster, der arbejder med demensramte. Hugo Jensen har bl.a. været med til at publicere om kirke, musik og sang i bogen 'Kirke med demensramte', der udkom i 2020.

Det blev et spændende oplæg ved HJ. Alle de grundlæggende emner der skal tages i betragtning, når man snakker demens, blev gennemgået. Hvad er demens, hvordan udarter det sig, hvordan vi skal lære at forstå reaktionsmønstre. JN bød ind med tanker om gudstjenesten og gode ideer.

Ny kompositionsmusik i gudstjenesten – Luthers Mission Af Mikael Garnæs

Esben Tange fra Danmarks Radio var moderatør for en paneldebat, hvor den svenske organist og komponist Maria Löfberg, sognepræst Rasmus Nøjgaard og de danske komponister og organister Christian Præstholm og John Frandsen først præsenterede deres tanker om ny musik og dens perspektiver og de praktiske omstændigheder den møder, og dernæst debatterede med hinanden og besvarede spørgsmål fra salen. Christian Præstholm spillede sit eget koralpræludium over "Lover den Herre" og fortalte om sit projekt med koraler til samtlige melodier i DDK.

Maria Löfberg havde medbragt en salme, "Högt lyfts bägeren i ljuset" som hun havde skrevet til sin menighed, og betone at teksten er vigtig, og at hun samarbejder nært med forfatterne.

John Frandsen fortalte, at han som komponist er uddannet i den modernistiske tradition, men også som kirkemusiker. Musikken er det mest adækvate udtryk for religiøs erfaring. Han fastholdt, at traditionen kan give nye erfaringer, når den vendes på hovedet. Man kan bevæge sin menighed et andet sted hen gennem musikken. Som eksempel på, hvordan tradition og fantasi kan befrugte hinanden, havde han medbragt salmen "Hvad er nød for Herrens trone" med tekst af Simon Gottrian fra sit "Requiem". Man gik beriget fra denne formiddag med mange spændende ord fra deltagerne. Undervejs fortalte en af tilhørerne, Petra Bjørkhaug fra Nidarosdomen, om den kommende nynorske salmebog.

Seminar: Danske klokkespil – Helligaandskirken, udstillingssalen Af Rut Boyschau

Campanolog og klokkenist Per Rasmus Møller fik i rask tempo (via zoom fra sit hjem) præsenteret koncertklokkespillets historie i Danmark. Det skete med afsæt i hans bog "Klokkespil i Danmark" - En beretning om klokkespillets historie 1621-2021. Fortællingen strakte sig fra Christian IV's klokkespilanskaffelse til det allernyeste klokkespil – og indtil videre det allerstørste klokkespil i Danmark med 61 klokker i Grindsted Kirke. Foredraget sluttede af med en kort op-

datering af klokkespillet i Løgumkloster, som for tiden renoveres og udvides til 63 klokker, og som forventes spilleklart i foråret 2025. Det var en timelang detaljeret teknisk og historisk gennemgang af landets klokkespil, og der blev ikke sparet på billeder og fotografier.

Efter en kaffepause svarede koncertklokkenist og formand for Nordisk Selskab for Campanologi og Klokkespil, Vegar Sandholdt, med stort overskud på spørgsmål stillet fra de 14 deltagende svenske og norske klokkenister. Han præsenterede NSCK's hjemmeside, som indeholder detaljerede oplysninger om de enkelte klokkespil i de fire norske lande samt nodemateriale til ritornel og koncertspil. Der blev også tid til underholdende beretninger fra klokkespilkoncerter verden over og praktiske tips til omgang med klokkespil i størrelsen fra 4 klokker til 63 med mere. Uddannelsessteder har aldrig meldt om så mange studerende på et så højt niveau som i dag. Stemningen blev afslappet, og flere klokkenister grupperede sig efterfølgende til gode faglige samtaler. Snakken var ikke færdig, da jeg en halv time efter endt foredrag gik af sted.

Seminar: Når drenge synger – Sank Annæ Gymnasium, koncertsalen Af Gitte Støvring Preussler

Seminaret indledtes med en spændende gennemgang af bogen "Sang med overgangsstemmer" af sangpædagogerne Karen-Maria Baun Hørluck og Signe Elisabeth Alsted. Dens formål er at stimulere interessen for drengestemmer, italesætte drengenes udfordringer og

NKS2024 Foto: Filip Esmarch, Per Rasmussen,

Mikael Garnæs, Hans Henrik Gramstrup Larsen

Drengeskorsseminar - paneldebat

Masterclass i korledelse med Søren Kinch Hansen

Norske Christiania Mannskor

inspirere til yderligere undersøgelser om stemmens forandringer i mutationen. Anders Juul, der forsker i vækst og pubertetsforstyrrelser, holdt et meget interessant indlæg om alt det, som vi, der arbejder med børn og unge, kan se og høre, men som man ikke endnu helt kender årsagerne til. Bevisligt er det, at puberteten indtræder tidligere hos både piger og drenge, og at stresspåvirkning under graviditeten giver højere risiko for tidlig pubertet hos fostret. Jo højere BMI, des tidligere i pubertet, er en formodning, men gener og miljøpåvirkninger formodes også at have indvirkning. Psykologen Hans Henrik Knoop rejste spørgsmålet om, hvorvidt der er forskel på drenge og piger i korproven. Han fremførte, at for drenge er det vigtigt, at der er konkurrenceelementer, maskuline rollemodeller, et godt gruppefællesskab, variation i aktiviteterne og klare mål. Palle Knudsen, operasanger, redegjorde for sin vej fra drengeskorsanger til professionel sanger, og pointerede at fællesskabet var uvurderligt i drengeskorsårene. Margareta Raab, leder af både pige- og drengeskorene i Uppsala Domkirke, spurgte hvorfor der ikke er flere mænd, der leder børne- og ungdomskor? Drengene mangler forbilleder, og hun kom med en kraftig opfordring til organistmænd om at tage ansvar for børnekor. Rekrutteringsarbejdet er langt større til drengeskoret end til pigeskoret. De drenge, der har taget et aktivt valg om at være med i et drengeskor er byens modigste drenge, og drenge, der synger i kor er toptrænet i samarbejde, så de starter ikke en krig. Med denne udgangsreplik gik

seminaret over i en paneldebat mellem Palle Knudsen, Carsten Seyer-Hansen, Margareta Raab, Hans Henrik Knoop og med KORLIVS formand Christiane Gammelgaard-Hansen som moderator.

Masterclass i korledelse – DKDM, studiestemmen

Af Claudia Mørch

Masterclassen med Søren Kinch Hansen var fyldt med gode fif, som kan finde direkte anvendelse i korsammenhæng. Udgangspunkt var, at hver sats skulle dirigeres to gange igennem UDEN mundtlige kommentarer mellem de to gennemgange. Det var spændende at se, hvordan en ekstra gennemgang gav så meget, idet både dirigent og kor gjorde sig umage med at rette op på evt. fejl. En direkte opfordring til at lægge mere vægt på direktion og dens store muligheder i stedet for på mundtlige anvisninger og indbyrdes aftaler, som nok gør koret mere ufleksibelt og mindre opmærksom på dirigenten.

Andre impulser:

- Sørg for at favne alle syngende stemmer. En smal direktion fungerer kun ved små syngende grupper. Synger hele koret, så favn dem også med bredden af direktionen
- Husk at være med øjnene hos de forskellige stemmegrupper, især ved indsatserne. De skal helst forberedes af dirigenten ametrisk, dvs i god tid, hvor man henvender sin opmærksomhed til stemmen, før der gives den egentlige indsats.
- Der skal altid gives plads i direktion til korets støtte – direktionen foregår der-

for ALDRIG tæt på kroppen, men altid samme sted, uanset om det er forte eller piano. Forskellen i dynamikken vises ved størrelsen og tyngden af slagene og ikke ved afstanden til dirigentens krop.

- Starter satsen stille og i piano, så lad være med at give en accentueret indsats i frygt om at koret ellers ikke synger. Stol på koret, og giv en forsigtig indsats, der svarer til det, du forventer.
- Ved skiftende taktarter: Vær opmærksom på højden af de enkelte slag, således at det stadig er et jævnt direktionsforløb og der ikke pludselig udlignes eller indhentes og dermed skabes en accent i direktionen. Samme gælder også særdeles, når der er involveret crescendo/decrescendo, som skal have et særligt fokus i direktionen
- Balanceproblemer mellem stemmerne kan tit løses ved bare et pege på én stemme – man behøver for det meste ikke at vifte eller sætte ord på.

Korkoncert Norge – Garnisons Kirke

Af Mikael Garnæs

Den næsten glemte mandskors tradition, engang så udbredt, har fået en moderne opblomstring med Christiania Mannskor fra Norge. Her følger man ikke tidens klangmode for elitekor med et slankt og gennemsigtigt lydbillede. Det er fuldtonet sang som et operakor, med tenorer der tager de høje toner med fuld stemme og ikke quasi falset, og med basser med fuld dybde. De 18 sangere var nogle øjeblikke ved at blæse Garnisons Kirke ud, og som en vittig hund senere bemærkede, var det

Norsk-svensk orgelkoncert i
Christians Kirke

Frobeniusfondens store pris - Konservatoriets Pigekor og Treenighedens
Drengekor, Esbjerg, under ledelse af Lone Gislinge - Henrik Paludan
og Lasse Toft Eriksen i Trinitatis i Kirke

Frobeniusfondens store pris – Trinitatis Kirke

Frobeniusfondens store pris på kr. 250.000 gik i år til Lasse Toft Eriksen, organist ved Treenighedskirken i Esbjerg, komponist, korleder samt ikke mindst grundlægger og medejer af forlaget Mixtur. Efter velkomst ved Frobeniusfondens formand Henrik Paludan kvitterede prismodtageren med en sprudlende udgave af Buxtehudes Præludium i D-dur BuxW 136, hvorefter biskop Eluf Westergaard, Ribe, talte om "Ind i fællesskab. Orglet og kirkemusikken". Konservatoriets Pigekor og Treenighedens Drengekor, Esbjerg, under ledelse af Lone Gislinge opførte Henry Purcells "O, sing unto the Lord a new Song" med Lasse Toft Eriksen i en fin orgeludgave af orkestersatsen. Uropførelsen af Lasse Toft Eriksens tre korsatser efter Salmernes Bog med de to kor var et højdepunkt i koncerten. Ikke mindst den anden motet "Herre! Vend dit øre mod mig" for lige stemmer var en meget smuk oplevelse. Der blev også sunget et par fællessalmer med flot akkompagnement af prismodtageren, og koncerten sluttede med Lasse Toft Eriksens arrangement (som det beskedent kaldtes) af Hartmanns "Blomstre som en rosengård." Der var nu mindst lige som meget Toft Eriksen som Hartmann i den node, som i øvrigt blev uddelt til samtlige symposiedeltagere sammen med en samling af Lasse Toft Eriksens gudstjenesteegnede orgelmusik som en gave fra Frobeniusfonden. Selve overrækkelsen af prisen kom til sidst, og en rørt Lasse Toft Eriksen takkede både fonden og en række mennesker der har betydet noget for ham. Efterfølgende var der reception.

måske først ved deres exitus-optræden ved afslutningshøjmessens i Vor Frue Kirke, at de fik et rum der matchede deres testosteronniveau. Når det er sagt, må det også understreges, at der var tale om et gennemmusikalsk og yderst kompetent kor, som altså blot havde lidt flere gear i stemmerne end de fleste andre. Under ledelse af Marius Skjølaas sang de et rent norsk a cappella-program. Blandt andet Kjell Mørk Karlsens (f. 1947) meget fine og dramatiske "The Way of the Cross", der skulle have været opført i Helsingfors, og Kjell Habbestads (f. 1955) omfattende "Hymni et Sequentiae".

En stor oplevelse var uropførelsen af Martin Ødegaards (f. 1983) "De Profundis", hvor nogle solostemmer synger linjer fra Oscar Wildes digt af samme navn, mens koret synger den latinske tekst. Det var formidable lydudladninger fra de 18 mandsstruber. Med de afsluttende satsers og et ekstranummer vendte man tilbage til nationalromantikken, som var mandskorets guldalder. Spændende at opleve en gammel tradition taget op og revitaliseret på dette niveau.

Orgelkoncert Norge og Sverige – Christians Kirke

Der var mere norsk musik i den næste kon-

cert i Christianskirken. Orglets spillebord stod nede i kirken, så både den norske og svenske orgelsolist udfoldede sig for alles øjne. Begge var solister på højt niveau. Hanna Marie Carding, organist i Sinsen Kirke i Oslo, indledte med en "Tocatta Antiqua" af Kjell Mørk Karlsen, hvis genklang af Widor fik mange til at nikke genkendende. Et andet sjovt stykke var "Marche Heroique" af Kristoffer Myhre Eng (f. 1982). Desuden spillede Hanna Marie Carding bl.a. et fint registreret arrangement af en scherzo af Grieg, og som uddannet sanger præsenterede hun også en vokal version af en salmekoral til Arild Sandvold. Hun sluttede af med en flot version af en Tocatta i C-dur af den jubilerende østrigske komponist Franz Schmidt (1874-1939). Svenske Anders Börjesson er både organist, pianist og komponist, og han lagde ud med sine egne stort anlagte Fantasi-variationer over den ukrainske nationalsang med en række efterklange af bl.a. Prokofiev og Sibelius. Det var flot og virtuos musik, der også tager stilling i en aktuel situation. Han fortsatte med tre kunstfærdige koralforspil af egen produktion med ind imellem skæv harmonik, og sluttede med canadieren Rachel Laurins (1961-2023) virtuose, men måske lidt ferske "Fantasy and Fugue in D Major".

Dansk koncert med et stort lysshow i Marmorkirken

Korkoncert Sverige – Garnisons Kirke

”Änglaklang och himlaljus” fik vi stillet i udsigt ved den svenske korkoncert med Petri Sångare under ledelse af Karin Oldgren, og det fik vi! Petri Sångare er et kor i oratorie-størrelse fra Malmö, og det er imponerende, at sangerne ud over regelmæssige optrædener med orkester i de store værker også har overskud til at arbejde intensivt med nyskrevet a cappella-kirkemusik. De kom med et stilrent program, udelukkende med værker af nulevende svenske komponister.

Koret havde allieret sig med den fremragende cellist Mattias Rodrick, som begyndte koncerten med en enkelt tone, hvorefter koret satte ind med en sats fra oratoriet ”Vid Porten”, skrevet til Lunds Domkirkes jubilæum i 2023 af Stefan Klaverdal (f. 1975). Hovedværket var uropførelsen af Albert Schnelzers (f. 1972) femsattede cyklus ”Angels” for kor og cello. Tre klangsatser, med en harmonik der gik fra neoromantisk til cluster, omkransede to hurtige, rytmisk skiftende. En stor oplevelse, og koret rundede af med to ørevenlige værker, ”In Paradisum” af Benjamin Staern (f. 1978) og ”Let your Light come” af Agneta Sköld (f. 1962).

Koncert Danmark – Marmorkirken

”Sfæriske klange under Marmorkirkens kuppel” var titlen på den danske koncert, og ud over vokalensemblet ARS NOVA Copenhagen og organist Philip Schmidt-Madsen var Lars Egegaard Sørensens lysdesign en stor del af koncertoplevelsen. Kirken var dunkelt oplyst, da vi trådte ind.

Af samme grund blev der ikke uddelt trykte programmer, men musikstykkernes titler blev projiceret op på skærme, og musikken blev illustreret af skiftende lyssætninger og billeder.

Vi kunne ikke se ARS NOVA med dirigenten Sofi Jeannin, da de begyndte koncerten med Arvo Pärts ”Morning Star”, men vi kunne høre, og det var korsang på allerhøjeste niveau. De fortsatte med musik af koncertens hovedperson Rued Langgaard, hans ”In memoriam Ansgarius”, hvor statuen af Ansgar for kirken blev projiceret frem. Så tog Philip Schmidt-Madsen over med Langgaards orgelværk ”Marmorkirkepræludium” fulgt af ARS NOVA med Karl Bæks (f. 1950) ”Videmus nunc per speculum” og Allegris klassiske, lækkert klingende ”Miserere”, nu sunget fra andre steder i den ottekantede kirke.

Da titlen på Rued Langgaards ”Som lynet er Kristi genkomst” kom frem, blev der kastet fuldt lys på kirkens pittoreske gamle ”svaneorgel”, og lyden syntes at komme fra det ellers ikke spilbare instrument. Efter nogen tid skiftede lyset hen på kirkens Marcussen-orgel, hvor stykket blev spillet til ende. Efterfølgende fik jeg at vide, at det var den gamle indspilning med Langgaards eget orgel i Ribe, der var blevet afspillet fra en højtaler bag svaneorglet. Der havde været en lydtekniker inde over optagelsen for at justere den til Marcussen-orglets tonehøjde. Og sådan fortsatte de visuelle og auditive tryllerier aftenen igennem. Bent Sørensens (f. 1958) ”In Paradisum” for kor og Langgaards orgelfantasi ”Øde gader” fortsatte programmet, og en fantastisk koncert sluttede med James MacMillans (f. 1959) storslåede ”Miserere”.

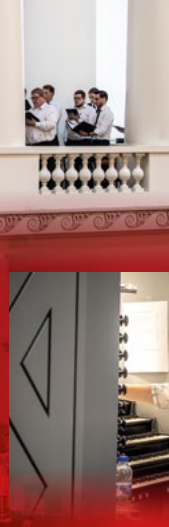
Nachspiel – Nikolaj Kunsthal

Der var ikke arrangeret fælles middag for de mange deltagere i symposiet. Til gengæld kunne man tilmelde sig et Nachspiel i Nikolaj Kunsthal, hvor der var et glas og snacks og mulighed for at mingle mellem de udstillede kunstværker og installationer. Undervejs spillede Tina Christiansen 10 minutters filmmusik på det gamle Marcussen-orgel, hvilket desværre druknede lidt i den generelle festivitas.

SØNDAG

Festhøjmesse – Vor Frue Kirke

Domkirken var fyldt til sidste plads til afslutningsgudstjenesten, og alligevel kunne man høre en knappenål falde til jorden, da Peter Navarro-Alonsos (f. 1973) introitus ”Følg mig” begyndte helt tyst fra drengkorets balkon øverst oppe. Skuldrene faldt ned, koncentrationen skærpedes og det fine stykke, skrevet til lejligheden, kaldte på ro og refleksion. Det er sådan noget, musikken også kan. Gudstjenesten bød ellers på en smuk prædiken af Københavns biskop Peter Skov-Jakobsen, som sluttede med en tak til kirkemusikerne, ”uden hvem kirken ikke ville være halvdelen af, hvad den er”. Der var fuldtonende salmesang og læsninger på alle sprogene, herunder en finsk salme i rytmisk stil med elguitar. Hele menigheden sang med på de femstemmige korsvar. Alle symposiets medvirkende kor havde fået plads på pulpiturene på første sal og medvirkede enkeltvis med korsoloer under altergangen. Værtskoret, Københavns Drengekor, havde beskedent valgt at synge som de sidste, hvis der blev brug for det, men det blev der ikke, og en svensk

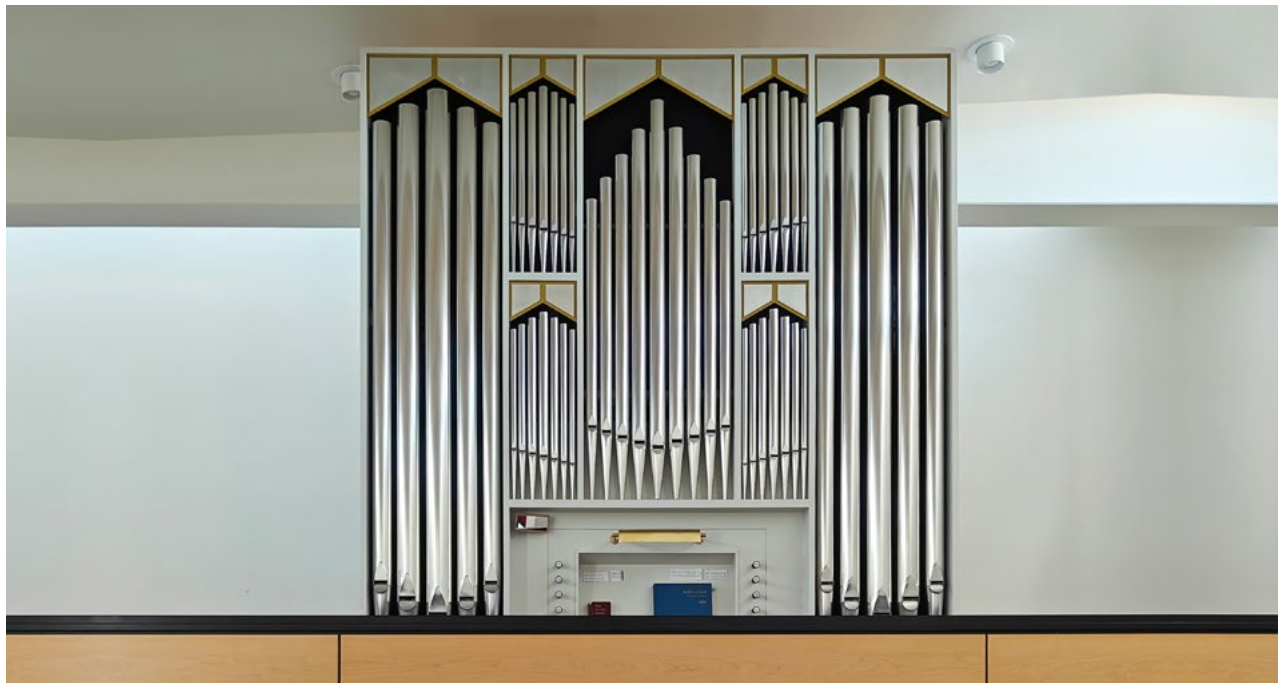
Festhøjmesse – Vor Frue Kirke

dame fortalte ved udgangen, at hun var ked af ikke at have hørt mere til drengekoret. Men ellers var gudstjenesten en fejring af kirkemusikken med en overflodighed af fremragende kor, messingblæsere, pauker, elguitar og domorganist Hanne Kuhlmann, hvis udgave af sidste vers af ”Se,

nu stiger solen” var hele gudstjenesten værd. Som exitus sang Christiania Mannskor Egil Hovlands (1924-2013) ”Jubilate”, hvorefter Karin Schmidt Andersen officielt overdrog præsidiets for Nordisk Kirkemusikråd til Norge, som arrangerer næste symposium i Bergen i 2028. Afslutnings-

vis spillede Hannah Carding Hovlands ”Toccata over Kjærlighet er lysets kilde”. Dermed sluttede et uforglemmeligt kirkesymposium.

ANNONCE

MARCUSSEN & SØN · ORGELBYGGERI A/S
STOREGADE 24
DK-6200 AABENRAA
Telefon (+45) 74 62 23 50
www.marcussen-son.dk

Orglet i Løsning Kirke

16 stemmer · HV – SV – P
Facade: Marcussen & Søn i samarbejde med Linjen Arkitekter A/S
Der indgår piber og vindlade fra tidligere Esbjerg Missionshus ”Bethania”, Marcussen & Søn 1955

Butz-Verlag fylder 100 år

Musikforlaget Dr. J. Butz, hjemmehørende i Bonn, kan i år fejre en rund fødselsdag, da det blev grundlagt i 1924 af Josef Butz. Forlaget har fra begyndelsen været fokuseret på kirkemusik, såvel kor- som orgelværker, men siden er også orkesterværker, vokalmusik og bøger kommet på med på listerne over udgivelser. Kataloget omfatter nu mere end 3.000 værker fra 1600-tallet til nutiden, stadig med hovedvægt på musik til gudstjenester, koncerter og undervisning. Siden 1999 har Hans-Peter Bähr stået i spidsen for forlaget.

<https://butz-verlag.de>

Vikarordning

Overenskomstresultatet ved OK24 medfører, at alle stillinger uanset ansættelsesgrad omfattes af overenskomsten. Tidligere var der en bundgrænse på 8 løntimer pr. uge.

Det betyder, at alle normale ansættelser for en DOKS-organist eller en kirkemusikskolelærer er omfattet af overenskomsten uanset ansættelsesgrad. (Bemærk dog, at personer der har en stilling på tjenestemandsvilkår andetsteds, ikke kan omfattes af overenskomsten). Som en del af overenskomsten er der aftalt en ordning for vikarer.

Der er aftalt en minimumstimesats for aflønningen, som tager udgangspunkt i aflønningen i en almindelig DOKS-stilling, men tillagt værdien af pensionsbidraget, der altså lægges oven i lønnen. Derudover er det aftalt, at "natpengeaftalen" gælder for minimumsaflønningen. Desuden er det aftalt, at der for DOKS-organister, der vikarierer, lokalt kan indgås en aftale om en højere timesats.

På den baggrund udgiver DOKS nye vejledende vikartakster, som gælder for den 1. oktober 2024.

www.doks.dk/information/loen/vikartakster

Reger for nørder og for folket

Ansgarkirken afholder Max Reger-festival i dagene **24.-26. oktober kl. 19.30**. Centralt i programmerne står opførelser af Regers fem koralkantater, der alle bygger på en mere eller mindre kendt salme og desuden har en meget varieret instrumentering. De tre koncertprogrammer er baseret på både det kompositoriske og det tematiske indhold i Regers fem kantater, og koncerterne er således bygget omkring jul, påske og saligprisningerne (livet efter døden). Programmerne indeholder desuden musik af Brahms, Bach, Poulenc, Leif Kayser, Mahler m.fl. opført af Sokkelund Sangkor, strygerensemble, solistensemble samt to organister under ledelse af Morten Schuldt-Jensen. Festivalen er gratis, men kræver reservation på billetto.dk/e/korfestival-billetter-1071380

Karin Schmidt Andersen, David Danholt
og Ingrid Bartholin Gramstrup

Møde i Kirkemusikernes Landsforbund

Det årlige møde Kirkemusikernes Landsforbund fandt sted 23. august i Nyborg, med gode drøftelser om fælles anliggender som biskoppernes forslag til ny højmessevejledning, bestyrelsesarbejdet i kirkemusikskolerne og samarbejdsrelationerne mellem foreningerne.

Martin Hornstrup

Foto: Rasmus Wang Kaa

Liturgisk Forum ansætter kirkemusiker i projektmedarbejderstilling

Martin Lysholm Hornstrup er pr. 1. oktober ansat som projektmedarbejder i det nystartede Liturgisk Forum. Han kommer fra en stilling som organist i Gellerup Kirke, hvor han har været ansat siden 2007. Han er uddannet fra Det Jyske Musikkonservatorium og har gennem årene været engageret i bl.a. Syng Nyt og Forum for Bornesalmer, "De dodes dag" i Aarhus, ligesom han har skrevet en række artikler om salmer, fællessang og bidraget til konfirmandmateriale.

Martin Hornstrup får kontor i FUV, Aarhus, men vil få en del rejseaktivitet rundt i landet i forbindelse med arbejdet for Liturgisk Forum.

Formålet med etableringen af Liturgisk Forum er at styrke gudstjenestelivet bredt i folkekirken. Liturgisk Forum er forankret i et samarbejde mellem Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter og de tre kirkemusikskoler og finansieret via en 6-årig bevilling fra Fællesfonden. Med ansættelsen af en kirkemusiker i en af stillingerne ligger det fast, at en anden stilling i Liturgisk Forum skal besættes af en teolog. Denne stilling vil blive opslået snarest.

Fra venstre
Iben Krogsdal, Charlotte Muus Mogensen, Hans Esbjerg, Christian Vuust, Erik Sommer, Christian Dons Christensen

Erik Sommer og Den Danske Salmeduo får Kirkeminister Mette Madsens Legat

Torsdag den 22. august blev Kirkeminister Mette Madsens Legat uddelt til salmekomponisten Erik Sommer og ensemblet Den Danske Salmeduo, som består af saxofonist, klarinettist og komponist Christian Vuust og pianist og organist Hans Esbjerg. Det skete ved en reception i By-, Land- og Kirkeministeriets have, Frederiksholms Kanal. Medlem af legatbestyrelsen Iben Krogsdal motiverede tildelingen bl.a. med at sige til Den Danske Salmeduo: "I har i årevis insisteret på at blæse liv i de gamle melodier, så man nærmest med jer kan opleve en stille genfødsel af de gamle melodier. Når I to fylder et kirkerum med jeres helt særegne samspil, er det som om gammelt og nyt er i én lang leg med hinanden." I sin tale til Erik Sommer sagde hun om hans største hit, "Du, som har tændt millioner af stjerner", at "Det er ikke enhver forundt at få de der åbne øjeblikke, hvor noget bare lander formfuldendt i verden", men understregede, at "det er for alle de kendte og mindre kendte og ukendte melodier, du har skrevet og i mange, mange år har ladet strømme i os, at du får denne pris." Den Danske Salmeduo gav smagsprover på deres udgaver af danske salmer, og Erik Sommer ledede selv udførelsen af fire af sine melodier.

Gudstjenestekonference 2025 - Kroppen i gudstjenesten og gudstjenesten i kroppen

Gudstjenestekonferencen er et tværprofessionelt forum for præster, kirkemusikere, menighedsrådsmedlemmer og andre med særlig interesse for feltet. Formålet er at bidrage til fordybelse og inspiration. Det sker gennem foredrag og workshops samt konferencens rige og varierede gudstjeneste-, salmesangs- og musikliv. Dertil kommer samtale og erfaringsudveksling deltagerne imellem. Konferencen afholdes mandag den **27. januar – 29. januar 2025** i Haslev. Programmet vil blive offentliggjort snarest, men man kan allerede nu tilmelde sig konferencen.

Nyt fra DJM Orgelfaggruppen efterår 2024

Et spændende og varieret studieår er kommet godt i gang i Aarhus. Efteråret byder på aktiv deltagelse ved bl.a. improvisationsmasterclass med Sietze de Vries ved NKS2024 i Kbh. Forberedelserne er godt i gang til vores årlige studierejse. I oktober besøger vi Helsinki for at spille på det nye store Rieger-orgel i koncertsalen i Musiikkitalo, der netop er blevet indviet i år. Vi skal desuden opleve mange andre spændende orgler i byen, og de studerende er inviteret til at spille koncert på Strückhausen-orglet i Katedralen – middeltoner og kort oktav. November byder på to masterclasses i forbindelse med Aarhus Symfoniske Orgelfestival. Prof. Janette Fishell (USA) underviser i Petr Ebens orgelmusik og prof. Martin Sander (A) underviser i tysk romantisk repertoire.

Vibeke Astner, faggruppeleder ved DJM

Malena Rønnow er den kommende redaktør for Organistbladet

Når 2024 bliver til 2025, får Organistbladet ny redaktør. Mikael Garnæs bliver afløst af musiker og journalist Malena Rønnow. Malena er uddannet klassisk sanger, bor i Odense og har arbejdet i folkekirken i over 15 år som sanger i de odenseanske kirker og solist og ensemblesanger i oratorieprojekter.

I 2023 blev hun uddannet journalist fra Syddansk Universitet, og siden har hun blandt andet været kulturreporter på Fyens Stiftstidende og PR-ansvarlig på forlaget Falco. Nu er hun freelancejournalist, anmelder for Jyllands-Posten, programnoteskribent for Odense Symfoniorkester og altså kommende redaktør.

Hendes første opgave bliver at samle stof til og udgive den første rent digitale udgave af Organistbladet, og derfor møder hun nogle af DOKS' medlemmer før 1. januar, når hun samler stof til første udgave af bladet i 2025.

Malena Rønnow

FAZIOLI

Eksklusive håndbyggede instrumenter
fra Norditalien

WILH. STEINBERG

Instrumenter fra Eisenberg i Tyskland. Fås med
Renner-mekanik og Kluge-klaviatur

YAMAHA

Velklingende og stabile instrumenter
med præcis og pålidelig mekanik

PIANOSTEMNING & SERVICE

Vi er alle uddannede pianostemmere og instrumentmagere
og vores garanti er landsdækkende. Vi servicerer blandt andre
DR, Det Kgl. Danske Musikkonservatorium, TIVOLI m.fl.
Alle vore instrumenter leveres med 10 års garanti.

Rosenørns Allé 18 | 1634 København V | Tlf.: 33 32 87 20
info@pianoforum.dk | www.pianoforum.dk

Piano Værkstedet
MATSSON & McGEHEE

NEKROLOG HELGE GRAMSTRUP

14.12.1937 – 6.9.2024

Organist ved Sankt Markus Kirke i Aarhus fra 1963 til 2007 og redaktør af Organistbladet fra 1982 til 2006.

Helge var født i Ribe og fik som seksårig sin første klaverundervisning. I 1952 oplevede han Rued Langgaard spille "Messis", sammen med skolekammeraten Anders Riber. Samme år flyttede familien til Viborg, hvor Helge på gymnasiet fik Richard Sennels som sang- og musiklærer. Senere blev Helge sanger i domkantoret og blev her stærkt fascineret af orgelinstrumentet. Det var dog først da han kom til Aarhus for at studere musikvidenskab, at han begyndte at få regulær undervisning hos Holger Schmidt i Lukaskirken, og i 1959 fik han sin organisteksamen. Men Helge spillede også "tidens pop-musik", som hjalp ham økonomisk i studietiden. Efter værnepligten var han pianist i et jazzband, der spillede for de amerikanske soldater i Tyskland. Han blev tillige kapelmester ved teaterforestillinger i Aarhus. I 30 år var han tilknyttet Danmarks Radios Pige Kor som akkompagnator ved deres koncerter i ind- og udland. Efter debutkoncerten i 1963 tilsmilede lykken – og evnerne! – ham, og som bare 25-årig blev han ansat ved en af byens store kirker: Sankt Markus. Oven i købet med et nyt stort P.G. Andersen-orgel på vej, som kunne indvies i 1967. Ved dette instrument levede og åndede (og røg!) Helge i 44 år, og mængden af kirke-musikaftener nåede at runde 600, inden han som 70-årig måtte gå af. Det var lidt ærgerligt, for 70-årsregelen blev ophævet få uger senere, og Helge ville gerne have bidraget med et par år mere i "Markussen".

Helge favnede bredt: fra Couperin og Bach til César Franck og ikke mindst Messiaen, som han var en af de første herhjemme der programsatte i 1969. Helge fik spillet alle

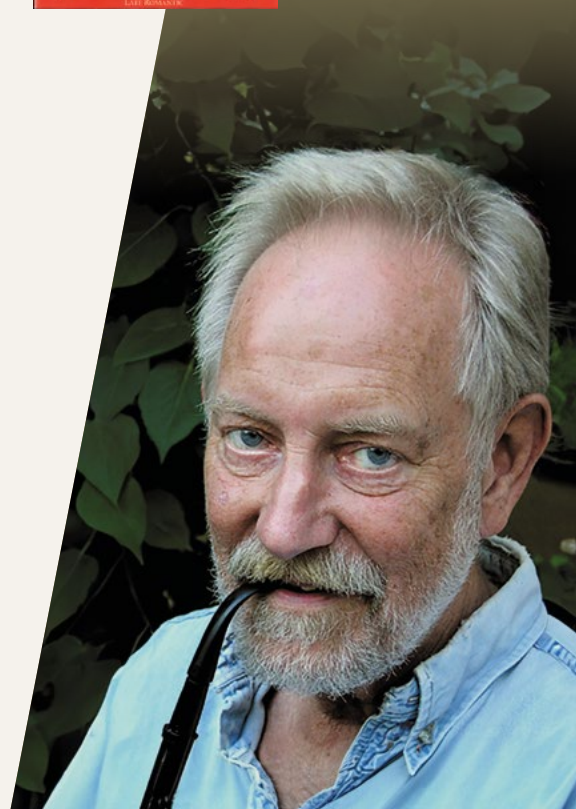
Messiaens orgelværker. Han var fortsat optaget af, hvad der kom af ny orgelmusik, ikke mindst fra de unge, og ofte gav han dem mulighed for at få prøvet værker af i Markuskirken. I 1993 indspillede han en CD med udelukkende dansk nutidig orgelmusik, og hans øvrige diskografi er omfattende. Og så havde han en særlig interesse for transskriptioner ("og husk at det staves med to ss-er på dansk". HG). Helge var en flittig koncertorganist i ind- og udland, og han tog sig altid god tid til at finde ind i det enkelte orgels sjæl, der blev ikke gået på kompromis med registreringerne.

Helge betragtede ikke sig selv som kunstner, men som håndværker. Og han gjorde Storm P's ord "Mosæk er Mosæk" til sine egne: Det var for ham lige vigtigt at spille til gudstjeneste som til Birthe Kjærs og Dorthe Kollo's koncerter – det skulle gøres ordentligt, for det var alt sammen grene af musikkens store træ.

Helge var på en måde som sin klassiske Jaguar XJ6 Serie 1: roligt fremadskridende – ikke en bil man kører ræs i. Men man mærkede nok, at der under kølerhjelmens lå vældige ressourcer, der kunne trækkes på. Selvom det så ud som om Helge aldrig havde travlt, var han utrolig flittig, og han holdt sig velorienteret om såvel samfundslivet som om musik og orgler. Og så havde han en hukommelse som en elefant.

Som redaktør af Organistbladet udførte han et stort og ulønnet arbejde gennem 24 år, også med nytårspublikationer, DOKS' 100-års jubilæumsbog og DOKSografien, som samler nogle af de mest underholdende artikler fra OB gennem årene. Han fortsatte som korrekturlæser for Organistbladet livet ud.

Helge efterlader sig to voksne børn og sin elskede hustru Ingrid. Samt en mængde markante aftryk, både skriftligt og i toneoptagelser, som kommende generationer kan dykke ned i. Måske vil de også kunne mærke den finurlige sjæl som står bag? Vi, der lærte Helge at kende, vil huske hans væsen, hans lune humor, det drilende glimt i øjet og hans fine musikerskab. Han formåede, på sin egen underspillede måde, at gøre sig til en markant stemme i den tid, der blev hans.

22. SØNDAG EFTER TRINITATIS, 2. TEKSTRÆKKE

Philip Aggesen, organist i Davids Kirke, fortæller om sine musikvalg

Davids Kirke ligger på en sidegade til Østerbrogade i København, lidt gemt af vejen i en husrække. Det er en nyere kirke med et skønt Marcussen-orgel på 22 stemmer. Efter at Philip Aggesen blev ansat som organist i 2014 har han fået udvidet kirkens kor til seks sangere i alderen 20-35 år, de fleste fra enten konservatoriet eller MGK. Han er glad for sit kor, som han betegner som homogent og velfungerende. Da der er tradition på stedet for, at søndagshøjmessien finder sted kl. 12, er der mulighed for en times korprøve inden gudstjenesten. Koret har også typisk flere opgaver i gudstjenesten, som på denne dag, hvor der både synges introitus og motet. Det giver korsangerne medejerskab af gudstjenesten. Under tiden synger en af korsangerne også en salmesolo under altergangen, ellers improviserer Philip på orglet. Fire gange om året, til De ni læsninger, Alle Helgen, Kyndelmisse og Påske, er der musikgudstjenester, hvor der skrues yderligere op

for korets opgaver. ”Jeg er utroligt privilegeret. Der er i København så mange gode kor, som jeg kan hente mine sangere fra. Jeg står på skuldrene af andre korlederes arbejde, og det er jeg meget taknemmelig for”, siger Philip.

Søndagens evangelium er fra Matthæus-evangeliet og har flere led. Det handler om, at hvis dine lemmer bringer dig til fald, skal du hugge dem af. Men også, at det ikke er den himmelske faders vilje at et eneste får skal gå tabt. ”Det er en tvetydig tekst, meget formanende, men også med håb. Det indeholder både streng fortabelse og straf, der heldigvis fortyndes til slut af glæden over det fortabte får, der findes,” siger Philip Aggesen. ”Derfor starter gudstjenesten med noget der vender indad, noget der handler om menneskets grundlæggende uperfekthed, Purcells femstemmige *Remember, Lord, not our Offences*. Gud husker ikke alle de gale ting, men finder

håb. Det kommer til udtryk i Mendelssohns milde *Verleih uns Frieden* med orgelakkompagnement. Og rejsen fra mørke til lys fuldendes med Lemmens *Fanfare*. Glæden vinder til sidst.”

Musikvalg

Introitus: Henry Purcell:
Remember, Lord, not our Offences

Motet: Felix Mendelssohn:
Verleih uns Frieden gnädiglich

Postludium: Jean-Nicolas Lemmens:
Fanfare

Philip Aggesen

Velfungerende, men ikke nyskabende

36 salmer. Tekster af Lisbeth Smedegaard Andersen, melodier af Jens Christian Hansen.

Forlaget Vinkelhede. Udgivet med støtte fra Frobeniusfonden

I sit forord gør komponisten rede for baggrunden for denne udgivelse, nemlig en - berettiget - begejstring for Lisbeth Smedegaards dygtige og væsentlige bidrag til den danske salmeskat samt et ønske om at bidrage med melodier, der måske lettere end de hidtil eksisterende kan synges ind i gudstjenesterne og dermed i højere grad få bragt salmerne i anvendelse dér hvor de er tiltænkt. 36 salmer er således nærmest et tillæg til både salmebog og koralbog. Meget brugervenligt er hæftet forsynet med anvendelsesrelevans i kirkeåret og med angivelse af bibelreferencer. Tryk, papirkvalitet, layout osv. kan der ikke klages på. Alle satser er udskrevet med fuld harmonisering og becifring og vil fungere med såvel orgel- som klaverakkompagnement og i mange af satserne såmænd også med en lille jazzbesætning. I det efterfølgende forholder jeg mig primært til musikken i udgivelsen.

36 melodier... Det er alligevel en del. De foreliggende tekster er blevet til over en længere årrække fra 1991-2020, mens hovedparten af melodierne er blevet til i 2022-23. Jens Christian Hansen skriver i forordet, at han har anvendt "en vis stilmæssig spredning inden for en ramme, som vel må betegnes som "klassisk"". Man oplever et "Schein des Bekannten", der dækker over genrer som vise (måske en tanke til Kai Normann Andersen), højskolesang, romantiske koraler (en snert af Hjemlandstøner), mere arkaiske dansk-kirkesang-koraler (herunder bl.a. en sarabande), jazzballader og -valse. Man mærker, at ingen skal stå af, fordi melodien eller udtrykket bliver udfordrende. Der skrives rigtig mange nye salmemelodier i disse år med dette dogme. De 36 salmer lægger sig helt bevidst ind under dette vilkår, og

det er nok på én gang udgivelsens styrke og dens svaghed. Risikoen er, at det hele kommer til at lyde, som det altid har gjort.

Objektivt: Kan det bruges, er der overensstemmelse mellem udtryk i tekst og musik og "fungerer det": JA!

Subjektivt: Er det spændende, nyskabende, originalt - giver det farve, nerve og dynamik til teksterne: Nej, desværre ikke - sorry to say! Men det er også svært at opnå, når det først og fremmest skal "gå lige ind".

Generelt fungerer det bedst i det lidt jazzede viseunivers, hvor melodier og arrangementer forekommer naturlige og ubesværede. Lidt pudsigt - de to ældste melodier fra 2007 ("Så bøjed den dødsdømte nakken") og 2014 ("Læg armen fast omkring mig") er faktisk mine favoritter. Dog er "November igen", der er en lille Satie-Gymnopedie-pastiche, en lille perle

og min absolutte favorit. Fremhæves må også "Gådefuld er du, vor Gud" samt "De sov kun lidt om natten", der virker inspirerede, stilsikre og med noget på hjerte - noget på spil. Sidstnævnte er faktisk sammensat af to melodier, én i mol fra vers 1-5 samt én i dur i vers 6-7. Sådan gjorde Laub også i Grundtvigs "Gammel nok er jeg nu blevet". Ellers savner jeg originalitet og lidt kant. Måske er 36 nye melodier simpelt hen for mange - men det er jo fristende med så mange fine tekster.

Sammenfattende: Her er en samling, man kan kaste snoren ud i og finde melodier og satser, der fungerer til mange anledninger. Det kommer jeg sikkert også selv til. Personligt kunne jeg bare virkelig godt ønske mig, at hensynet til fornyelse kom lige så meget til udtryk i musikken, som det gør i teksterne.

36 salme
tekster
ard Andersen
melodier
Jens Chr. Han

Af Sven-Ingvart Mikkelsen,
professor ved Det Kongelige
Danske Musikkonservatorium

FORSKNING PÅ DKDM

Mads Høck,
Søren Christian Vestergaard

Lærerne på DKDM har mulighed for at få bevilget ekstra timer til kunstnerisk og pædagogisk udviklingsvirksomhed (FOKU). Resultatet af dette arbejde skal først og fremmest komme konservatoriets studerende til gode, men det er desuden vigtigt, at resultaterne bliver offentligt tilgængelige. Derfor følger her en oversigt over det seneste års arbejde med FOKU-projekter i orgelfaggruppen.

Lyden af Rued Langgaards orgel

Dette er titlen på et treårigt projekt, hvor Philip Schmidt-Madsen med udgangspunkt i Langgaards 113 præludeer og mindre værker undersøger og omsætter Langgaards klangideal og registreringspraksis til brugbare retningslinier. Projektet vil resultere i en samlet indspilning af de 113 Præludeer og mindre værker. www.dkdm.dk/da/project/lyden-af-rued-langgaards-orgel

Inspirationsbog til udarbejdelse af salmeforspil

Tre af DKDM's undervisere i liturgisk orgelspil, Erik Kolind, Mads Høck og Søren Christian Vestergaard, er gået sammen om at samle op på de seneste 25 års undervisning i liturgisk orgelspil med henblik på den salmeforspilstradition, der er forankret i brugen i den danske folkekirke. Resultatet er blevet en inspirations- og lærebog til brug for undervisning på flere niveauer. Bogen indeholder retningslinier og idéer for såvel nybegyndere som for de mere erfarne, og bogen vil kunne benyttes direkte i undervis-

ningen på kirkemusikskoler og konservatorier, ligesom den kan bruges som idékatalog for færdiguddannede organister. Bogen udkommer på forlaget Mixtur i september 2024. www.dkdm.dk/da/project/praktisk-inspirations-og-laerebog-i-udfaerdigelse-af-salmeforspil-i-den-saerlige-danske

For mit eget vedkommende har det seneste studieår budt på færdiggørelsen af en række projekter, som jeg har arbejdet med i flere år:

Håndbog for organister - en introduktion til arbejdet som organist i folkekirken

En organist, som ansættes i en stilling i den danske folkekirke, kommer til at arbejde med en lang række områder, som det ikke er muligt at berøre i uddannelsen på konservatoriet. Jeg har gennemgået en række af disse forhold ved nogle seminarer i orgelfaggruppen under overskriften "entreprenørskab for organister", og nu har jeg samlet materialet i en lille håndbog, som jeg håber kan hjælpe nyuddannede organister til at undgå de værste fejltrin, så man hurtigt kan komme i gang med et konstruktivt og alsidigt organistarbejde. Håndbogen kan frit downloades her: si-mikkelsen.dk/pdf/Haandbog-for-organister.pdf

Orglet som orkester

Under denne overskrift har jeg arbejdet med tre forskellige projekter, som alle tager udgangspunkt i orglet som et tvetydigt instrument – det er et selvstændigt

instrument, men det er også en imitation af et orkester, og organister har igennem århundreder spillet kor- og orkestertranskriptioner på orglet.

Ved at betragte orglet som substitut for det romantiske symfoniorkester har jeg udarbejdet en orgeltranskription af orkesterstemmen til Ernest Chaussons "Poème" for violin og orkester. Nodemateriale kan frit downloades her:

si-mikkelsen.dk/pdf/Chausson-Poeme.pdf

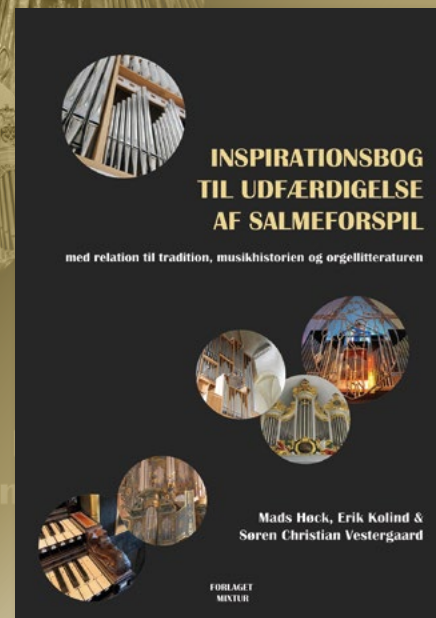
I fortsættelse heraf har jeg udarbejdet en transskription af orkesterstemmen til Richard Strauss' "Vier lletzte Lieder" i to forskellige versioner: en version for sopran og orgel samt en version for sopran, violin og orgel.

Nodematerialet kan frit downloades her: si-mikkelsen.dk/pdf/Richard-Strauss-Vier-letzte-Lieder.pdf

Som en videreudvikling af arbejdet med orgeltransskriptioner har jeg kastet mig over en række af de gamle rockklassikere fra 1960-erne og 70-erne. Det er interessant at se, hvordan den symfoniske rockmusik i vid udstrækning bygger på et klassisk grundlag, og orgeltransskriptionerne vil derfor have et forholdsvis klassisk orgelmæssigt udtryk, samtidig med at de stadig er genkendelige rockklassikere.

En række af disse orgelarrangementer kan downloades her:

si-mikkelsen.dk/pdf/Symfoniske-rockklassikere-for-orgel.pdf

DOKS-ARRANGEMENTER

11. oktober

Bestyrelsesmøde i DOKS

21.-22. november

Bestyrelsesseminar

5.-7. maj 2025

DOKS' årskursus i Skagen

KURSER

26. oktober

Kursus i orgelpædagogik
v/ Katrine Immerkjær Kristiansen i Aalborg

22. november

Kursusdag om gregoriansk sang
v/ Kim Thinggaard m.fl. på Løgumkloster
Kirkemusikskole

27.-29. januar 2025

Gudstjenestekonference i Haslev. Kroppen
i gudstjenesten og gudstjenesten i kroppen**FESTIVALER OG
KONCERTTRÆKKER**

KØBENHAVN

5. oktober – 28. december

KØBENHAVNS DOMKIRKE
Orgelmatinéer hver lørdag kl. 12-12.30

7. november

HOLMENS KIRKE
Festkoncert i anledning af tronskiftet

25. oktober - 20. december

TRINITATIS KIRKE
Orgelkoncerter hver fredag klokken 16:30

10. november - 1. december

VOR FRELSERS KIRKE
Lars Somod spiller Bachs samlede orgel-
værker søndage kl. 15. Sidste 4 koncerter

24.-26. oktober

ANSGAR KIRKE
Regerfestival, alle dage kl. 19.30

1. september - 27. oktober

HELLERUPLUND KIRKE
Helleruplund Orgelfestival 2024.
5 orgelkoncerter på søndage kl. 16.00**KØGE**

29. november

SCT. NICOLAI KIRKE
Bach Friday med temaet solokantater
kl. 17-21**ROSKILDE**

16. oktober og 18. november

ROSKILDE DOMKIRKE
Orgelkoncerter på Raphaëlisorglet**HELSINGØR**

27. oktober, 8. december

SCT. MARIÆ KIRKE
Søren Gleerup Hansen spiller Buxtehudes
samtlige orgelværker fordelt over 6 søndage
kl. 15.00**AARHUS**

5. oktober – 30. november

SKT. LUKAS KIRKE
Torvedagskoncerter hver lørdag kl. 12-12.30**RANDERS**

28. september - 6. oktober

SCT. MORTENS KIRKE
Randers Kirkemusikfestival
28. september kl. 15,
30. september kl. 19.30,
2. oktober kl. 19.30, 5. oktober kl. 11**HADERSLEV**

16.-20. december

HADERSLEV DOMKIRKE
Julekoncerter med 20 minutters orgelmusik
hver dag kl. 16.30

Organistbladet bringer oplysninger om
koncerttrækker, festivals og andre
arrangementer. Send gerne oplysninger
om din arrangementsrække til
organistbladet@doks.dk

I TJM Forsikring
får du personlig
rådgivning

Når livet ændrer sig,
får jeg hjælp til at
sikre, at jeg har de
rigtige dækninger.

Scan koden, eller læs mere på
tjm-forsikring.dk/doks

DOKS'EN UD AF BOKSEN Af Mikael Garnæs

KOMPONISTER FRA MUSIKHISTORIENS GLEMMEBOG

Niels Danielsen, organist i Vestkirken og Hedegårdskirken, om at være nysgerrig i sit repertoirevalg

Da Niels Danielsen blev ansat i Vestkirken i Ballerup, fik han som kollega Karina Agerbo, der både er organist og en fremragende blokfløjtespiller. Hun var sulten efter at lave et større projekt med kor og orkester, og da det i 2010 var 250-året for den ret upåagtede Christoph Graupners død, lå temaet lige for. Graupner var en af Bachs medansøgere til Thomaskirche i Leipzig. Hans musik opføres kun sjældent i dag, men hans ikke mindre end 1418 kirkekantater er indscannet på nettet, og Niels Danielsen begyndte at grave i stoffet. ”Jeg er født med en grundlæggende nysgerrighed og har lyst til at spille noget andet end det gængse repertoire. Man kunne kalde det musikalsk arkæologi. Jeg planlagde en jubilæumsfejring for Graupner i Vestkirken, fandt to kantater frem og lavede opførelsesmateriale. Musikken lyder ikke som Bach, det gør Telemanns heller ikke, og det var netop det spændende. Karina tog kontakt til barokorkestret Originalerne, som medvirkede. Det blev indledningen til et samarbejde også om andre mindre kendte komponister som Zelenka, Homilius og Fasch. Og det viste sig, at der kom folk til koncerterne, og de kunne lide det. Det var også en måde at give mit eget kirkekor en

oplevelse, og de har været glade for at være med. Også Originalerne var efter indledende skepsis taknemmelige for at have været med - det var sjovere end at spille Messias igen-igen.”

”Noget andet, der driver mig, er arbejdet med nodelayout. At dechiffrere den gamle gotiske skrift og få det omsat til et smukt og læseligt moderne nodemateriale er en elementær glæde. Det oplevede jeg også, da jeg samarbejdede med Jørgen Ellegård Frederiksen om udgivelsen Leif Kaysers samlede orgelværker. Et kæmpe projekt, hvor Jørgen lavede forarbejdet med at taste noderne ind, og jeg derefter skulle få det til at se næsten lige så smukt ud som Kaysers håndskrevne originaler. Hvis jeg skulle vælge et andet arbejde, skulle det være som nodelayout, hvis der findes sådan et job. Man har først gjort sit arbejde med nodesats godt nok, når ingen bemærker det.”

Også som organist holder Niels af at spille komponister, som ikke så mange andre har haft fingrene i. Han bruger tid på IMSLP, hvor man kan søge på f.eks. tid, nationalitet eller køn. Han har f.eks. lavet koncerter

med lutter kvindelige komponister. ”Det var meget sjovt, især fordi det var rigtig god musik. Jeg blev opmærksom på Jeanne Demessieux, en nyere fransk komponist, hvis orgelmusik ofte er næsten uspilleligt svær, men som bl.a. har skrevet tolv koraler over gregorianske temaer, som burde stå på de fleste DOKS-organisters hylder. Elsa Barraine, en fransk komponist med jødiske aner, har skrevet fremragende stykker over jødiske temaer. Florence Price, den første farvede kvindelige komponist der fik opført en symfoni, har skrevet orgelværker til eget brug, som er meget amerikanske, spiritual-inspirerede og virkelig sjove at spille. Tit fører det ene til det andet, for hvem var den komponist lige elev af - kunne der være noget at hente hos læreren?”

”Det der driver mig, er at gå på opdagelse og finde god musik som måske ingen kender. Når man studerer, kommer man gennem standardrepertoiret og når sjældent andet. Måske burde det være et krav under uddannelsen, at man selv fandt et ukendt værk?”